

Parti Nagy Lajos költői nyelvének stílusjegyei

Suszterné Kazamér Éva

Az értekezés magyar nyelvű összefoglalója

Disszertációmban Parti Nagy Lajos lírai szövegeinek nyelvi-stiláris vizsgálatára vállalkoztam. A költő nyelvhasználatának átfogó és rendszerező stilisztikai megközelítésére eddig még nem került sor, ezért témaválasztásom fontosságát verseskötetei nyelvi-stiláris elemzésének hiánypótlásában látom.

Dolgozatom a funkcionális stilisztika elméleti-módszertani alapjaira épült. A költő versesköteteinek teljes anyagát a Szathmári István által felvázolt stílselemzés menetét követve elemeztem. A stílusjelenségeket nyelvi szintenként vettem számba, de közülük is a legmeghatározóbbakat ismertettem.

Elsőként a Parti Nagy Lajos-i iróniát mutattam be (2.1.), mert ez valamennyi költeményét áthatja. Feltártam, hogy alkotásaiban az ironikus szándék leggyakrabban trópusok, mondat-, lexéma- vagy hangalakzatok formájában nyilvánul meg, gondolatalakzatként pedig nagyobb szerkezeti egységet fog át. Rámutattam az irónia lehetséges tipográfiai jelöléseire, más alakzatokkal való kombinálódására, valamint az önirónia kitüntetett szerepére is.

Ezt követően a transztextualitás egyes típusait (2.2.) vizsgáltam. Szövegelemzéseimben arra a megállapításra jutottam, hogy Parti Nagy Lajos intertextuális utalásai legtöbbször parodisztikus, ironikus hangvételűek. Kimutattam, hogy hipertextualitással bizonyos formákat, versszerkezeteket idéz meg a szerző, míg paratextuális utalásaival a szöveg és a mottó közötti hagyományos viszonyt újítja meg. Jelentősek költeményei nem szépirodalmi célzásai is.

A szövegek szemantikai jellemzőinek megváltozása kapcsán az úgynevezett jelentésbeli eltolódásokat és a képeket (2.3.) mutattam be. A szemantikai elcsúszások leggyakrabban hangalakzatos formák kontextusbeli szófaji átértékelődéséből, egy nyelvi elem által kínált több jelentéslehetőség keveredéséből, paronomáziás szövegkapcsolatokból, szóhatárokkal való játékból vagy párhuzamos jelentéssíkok közötti oszcillálásból adódnak. Posztmodern természetű képeiben a jelentéssíkok közötti szemantikai távolság jellemzően olyannyira nagy, hogy a tárgyi és a képi elemek közös tartománya nehezen tárható fel vagy csak sejthető.

Dolgozatom következő fejezetében versei hangalakzatainak (2.4.) szerepét ismerttettem. Kimutattam, hogy a hangokkal végzett szokásos, hagyományos műveletek valamennyi típusa és altípusa megjelenik szövegeiben, mégis azok a legtipikusabb hangalak-módosításai, amelyek még hapax legomenon szóösszetételekként vagy akár szóképzésekként is értelmezhetők.

Ezután azt vizsgáltam, hogy a költő hogyan újítja meg a szóösszerántás, a szóösszetétel és a szóképzés módjait (2.5.). Parti Nagy hatféle módon egybeolvadó szavait szóalak-egybeolvadásnak neveztem el. A költő szóösszetételei többségükben metaforikus képet magukba foglaló szerves, jelentéssűrítő és elliptikus jelentésű alárendelő összetételek. Képzett formái túlnyomórészt a képzett szó szófajához nem illő képzőválasztással jönnek létre. Az analógiás képzéssel keletkezettek jellemzően a főnévi alapú képzést újítják meg, rendszerint szófajváltó képzőkkel.

A szerkezeti formák stílusalakító szerepét vizsgáló fejezetben (2.6.) azt bizonyítottam, hogy Parti Nagy Lajos költeményei nem tekinthetők prototipikus szövegeknek. Petőfi S. János szemiotikai szövegtani nézeteire támaszkodva a konstringencia fogalmával magyaráztam költeményei szövegösszefüggés ellen ható sajátosságait. *Angyalstop* című kötetét az ismétléstípusok szempontjából azzal a céllal elemeztem, hogy bebizonyítsam: a szövegösszefüggés ellen ható jellemzőkön kívül az ismétlések a visszatérő utalás nyelvi eszközeiként a nyelvi szövetek összefüggését segítik elő.

Disszertációm 3. fejezetében Parti Nagy Lajos költészetének stílusjellemzőit számba véve arra a következtetésre jutottam – összhangban az irodalomtörténészek megállapításaival –, hogy mindezek a sajátosságok a posztmodern stílus jellemzői.